

بررسی آسیب های ناشی از عدم توجه به حریم آثار تاریخی (نمونه موردی: باغ دولت آبادیزد)

محبوبه اشرف زاده

(کارشناسی ارشد مهندسی معماری، M.Ashrafzade373@gmail.com)

چکیده

بناهای تاریخی همچون شناسنامه، نشانگر هویت تاریخی هر ملت هستند که نه تنها برای بازدید و گردشگری کاربرد دارند بلکه اینگونه اماکن، محل مناسبی برای حفاظت و حراست علمی از نفایس بی بدیل هنری و اسناد، مدارک و اشیای علمی و فرهنگی که از نیاکان ما به یادگار مانده هستند.

براساس بند 12 ماده 3 قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب مجلس شورای اسلامی، یکی از وظایف این سازمان تعیین حریم بناها، مجموعه ها، محوطه ها و تپه های تاریخی ثبت شده و ضوابط خاص معماری و طراحی داخل حریم است.

موضوع تعیین حریم آثار تاریخی از موارد بسیار مهم و حساس در ارتباط با تمامی بناهای تاریخی است اما در مورد آثار ثبت شده در یونسکو اهمیت بیشتری دارد.

باغ جهانی دولت آباد در تاریخ 1346/12/23 به شماره ۷۷۴ در ردیف آثار ملی ایران قرار گرفته است؛ و همچنین در سال ۲۰۱۱ به عنوان یکی از ۸ باغ ایرانی به عنوان میراث جهانی به ثبت رسید.

هدف کلی و اصلی این پژوهش شناسایی موانع و مشکلات عدم تحقق ضوابط حریم در باغ دولت آباد است. این پژوهش با روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و باتکیه برگردآوری اطلاعات به روش کتابخانه ای و مطالعات میدانی به انجام رسیده است.

مهمترین عامل اجرایی نشدن ضوابط حریم در باغ دولت آباد تغییر کاربری پلاک های اطراف و وابسته به باغ بوده است. عوامل دیگر شامل، عدم تملک پلاک های بلافصل باغ، عدم تخصص کافی در مورد حریم آثار تاریخی، عدم هماهنگی ارگانهای مرتبط با میراث فرهنگی مثل شهرداری، مشکلات حقوقی و قانونی مالی انسانی و مشکلات عدم حفاظت است.

واژه های کلیدی: باغ دولت آباد، حفاظت، ضوابط حریم، میراث فرهنگی

مقدمه:

اندیشه نگهداری حفظ شهر و یا بخش هایی از آن و یا نوسازی بخش هایی از شهر هماهنگ با مجموعه در کشورهای اروپایی نیز که خود نشانگر طرز تفکر و مبتکر موعخ شهر سابقه چندانی در جهان ندارد. در کشورهای اروپایی نیز که خود نشانگر طرز تفکر و مبتکر روش بازسازی و طراحی شهری در بافت قدیم می باشند. سال های طولانی فقط عناصر منفرد بدون توجه و رابطه با اطراف طراحی می شدند. اما این کشورها رفته رفته به این مسئله پی بردند که اگر فضاها و عناصر اطراف یک بنای بارزش و ثبت شده به حال خود رها شود این بنا به تدریج ارزش های بصری پیوسته خود را در رابطه با اطراف از دست می دهد (توسلی، 1367، ص 40) در واقع تعیین حریم آثار تاریخی کار را برای حفظ اثر و ارزش های وابسته که به علت عدم آگاهی لازم نسبت به ارزش های میراث فرهنگی و معماری است مصون می دارد.

تحقیقات صورت گرفته در رابطه با حریم آثار تاریخی نشان میدهد که عدم توجه به حریم و محدوده حریم بناهای تاریخی می تواند در بسیاری از موارد صدمات و جبران های جبران ناپذیری را وارد کند و علاوه بر آسیب های به ابعاد و اندازه و خط آسمان و کاربری ها و توده و فضای اطراف میتواند به علت عدم رعایت حریم آثار حتی آنها را از ثبت آثار جهانی خارج کند.

این پژوهش با بررسی نقض قوانین حریم باغ دولت آباد به دنبال پاسخ این سوال است که چه عواملی موجب عدم تحقق ضوابط حریم در باغ دولت آباد است.

تعیین حریم، مفهوم آن و ضرورت آن

در فرهنگ و ادبیات ایران حریم به معنی (بازداشت کرده) و (حرام کرده شده) آمده است. که مس آن جایز نیست یعنی چیزی که حرام باشد و دست به آن نتوان زد (دهخدا، 1378) اصلاح حریم اثر تاریخی برگرفته از اصطلاح حریم در فقه است که در مورد اموال عمومی مردم به ویژه در مورد قنات به کار رفته است. (حبیبی، 1391، ص 52) یکی از حقوق عینی که میتوان آن را نوعی حق ارتفاق دانست حق حریم است (صفایی، 1389، ج 1، ص 270)

ویوله لودوک یکی از معماران نظریه پرداز در زمینه باززنده سازی بناهای تاریخی (فلامکی، 1384، ص 15) می گوید: برای حرمت گزاردن بر اثر معمارانه ای که گرد زمان بر آن نشسته و دگرگونی های کالبدی-کاربردی حتی اصیل یافته، می بایست، شکل نخستین و اصیل اش را به آن باز دهیم (فلامکی، 1384، ص 8) همچنین مارکودتری باردسکی میگوید باید فرهنگ و بینش روز خود را با قاطعیتی همراه و همزاد با حرمت بر آن چه تا امروز و به تدریج به دست ما رسیده و بر پیکره کالبدی یک اثر معماری نقش بسته است مداخله دهیم و زبان و بیان خود را به مناسبت مرمت اش بر چهره آن بر نشانیم (همان، ص 9)

هرچند در قوانین سازمان میراث فرهنگی تعریف خاصی از واژه حریم نشده است اما با توجه به اهداف متصور از تعیین حریم و تلفیق مفاهیم مستخرج از مواد قانونی مدنی و قوانین ناظر به حفاظت از میراث فرهنگی میتوان گفت حریم یک اثر فرهنگی تاریخی غیر منقول عبارت است از بخشی از اراضی و املاک پیرامون اثر که به منظور حفاظت از عین اثر و کمال انتفاع فرهنگی آن تعیین و ضوابط علمی و فنی لازم برای استفاده از اراضی و املاک واقع در حریم با توجه به اهداف فوق الذکر تعیین میشود. (صمدی، 1382، ص 217)

در گذشته امکانات محدود ساخت مجموعه قوانین مشترکی که تمام سازندگان به آن اعتقاد داشته اند و شرایط اقتصادی مالکان اجازه ی ساخت و ساز غیر متعارف را نمی داده است. از این رو نیازی به تعیین ضوابط خاصی برای ساخت و ساز احساس نمی شده است.

اما در زمانه حاضر به سبب تغییرات فنی و پدید آمدن سبک های مختلف معماری و شهرسازی روند طبیعی گذشته دیگر به صورت خود به خودی نمی تواند ادامه پیدا کند. در صورتی که پیش بینی لازم در مورد حفاظت از بناهای با ارزش موجود انجام نشود، بافت با ارزش تاریخی یا تک بنای با اهمیت یا به کل از آن میان می رود و یا به میزان زیادی از ارزش آن کاسته خواهد شد.

از آن جا که بناهای با شامل می شود می توان خطوط کلی را در نظر گرفت که در آن ضوابط خاصی رعایت شود. (مرادی، 1389، ص 215)

در سال 2008 میکروم در مقاله ای به بررسی حریم گذاری و بیان نقاط ضعف وقوت آن می پردازد که در آن حریم را به عنوان ابزار مدیریتی کارآمد جهت حفاظت از سایت های میراث جهانی مشخص میکند همچنین تعیین حدود حفاظت از دیدها مسکن کاربری را تعیین و اجازه فعالیت های غیر از در آن محدوده را نمی دهد. (ایکروم، 2008)

نحوه حریم گذاری بر اثر تاریخی

هر تعیین حریم خود یه پژوهش است که به دلیل حساسیت آن بسیاری از موارد که در حتی پرونده ثبت آن بررسی نشده است در حریم مطالعه و بررسی شود از تبیین و تعریف موضوع و انجام مطالعات دقیق تاریخی جغرافیایی و شناخت کامل اقلیم آب و هوا عوارض طبیعی پوشش های گیاهی جمعیت وجه تسمیه کاربری های اراضی بررسی های لازم دید بر خصوص ارائه طرح های کاربر بررسی تناسب کاربری های مفید و مضر عناصر همجوار اثر توصیف و قابلیت ها و هر آنچه که در نحوه تعیین حریم اثر تاریخی تاثیر گذار است باید موشکافانه و دقیق بررسی شود.

گونه و نوع تعیین حریم	هدف از تعیین حریم
حریم حفاظتی	پیشگیری از فرو ریختن یا آسیب دیدن کل اثر تعیین فعالیت ها استحداث و کاربری های آسیب رسان به اثر و ضوابط آنها
حریم بصری	حفظ و ارتقای پیوند دیداری دوسویه میان اثر تاریخی با بستر طبیعی و مصنوع پیش گیری از هرگونه گسست در چشم انداز
حریم کاربردی	تضمین آینده پویای اثر در بستر طبیعی و مصنوع تبدیل اثر تاریخی و محدوده پیوسته با آن به کانونی فعال جهت ترویج زندگی جمعی تقویت پیوستگی و همگنی کارکردهای شهرها و مراکز تاریخی
حریم منظری	ممانعت از احداث بناهای مرتفعی که باعث اختلال در هماهنگی محیط می شوند ممانعت از افزایش یا کاهش تراکم موجود ممانعت از به کار بردن مصالح ناموزون و ناهماهنگ در کنار بنا ساماندهی تقویت و حفظ محیط طبیعی بنا ساماندهی و ایجاد فضلی سبز در حریم ابنیه با در نظر داشتن ضوابط فنی و باستان شناختی

جدول 1- ماخذ: بهمن احمدی، 1392

تعیین حریم کار بسیار حساس و دقیق است که نیاز به علم معماری شهرسازی و آشنایی با قوانین حقوقی دارد چراکه جابه جایی کلمات و عدم ذکر موارد حساس ضمن ایجاد دردسر هایی برای سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری خود میتواند عامل تخریب اثر تاریخی شود.

کارشناسان میراث فرهنگی بعد از انجام مطالعات و در نظر گرفتن تمام جوانب و تهیه پرونده و تعیین حریم اثر(هر اثر بنا به اهمیت بستر میتواند چند حریم ودرجه اهمیت تعریف شده داشته باشد) در کمیته حریم بررسی و در صورت تایید اعضا به تصویب می رسد.
حریم پس از تصویب از راه مناسب به افراد حقیقی و حقوقی ذیربط ابلاغ می شود (پژوهش های بنیادی دفتر فنی، 1381، ص8 و 263)

بررسی اقدامات قانونی جهانی مربوط به حریم گذاری

کشورهایی مثل انگلستان و فرانسه جهت حرمت گذاری بر بناهای تاریخی در سال های 1877 و در سال ها 1913 قوانینی را صرفا بر تک بناها وضع کردند اما حفاظت به دلیل حفاظت از حرمت گزاری بر یادمان های تاریخی وارزشمند از دهه اول سده بیستم آغاز شده است. این اقدام ها به سال 1931 به تشکیل مجمعی در آن انجامید که قطعنامه ای بس مهم را صادر کرد و در سال 1964 نیز مجمع جهانی بعدی در ونیز منجر به صدور قطعنامه ای شد که در متن ماده های 6 و 7 کنگره جهانی ونیز آن محیطی که بنا در آن استقرار یافته خودگواهی تاریخی است ونیز حفاظت از یک یادمان یا بنای تاریخی مستلزم از شرایط محیطی آن است (فلامکی، 1384، ص144)
منشور کراکف سال 2000 (krakow, 2000) یادنامه وین در سال 2005 (WHC, 2005, 2) بیانیه جیان مجمع عمومی ایکوموس در سال 2005 (XI'AN, 2005: D)، از جمله اقدامات جهانی است که مراقبت از بناهای تاریخی ومحیط پیرامون آن را الزامی میداند.

بررسی اقدامات قانونی داخلی مربوط به حریم

قانون مدنی مصوب سال 1931

حریم در حکم ملک صاحب کریم است تملک و تصرف در آن که منافی باشد با آنچه مقصود از حریم است بدون اذن

از طرف مالک صحیح نیست بنابراین کسی نمیتواند در حریم چشمه یا قنات دیگری، چاه یا قنات دیگری بکند . ولی تصرفاتی که موجب تضرر نشود جایز است.

قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب سال 1392

ماده 560: بدون اجازه از سازمان میراث فرهنگی کشور، یا با تخلف از ضوابط مصوب و اعلام شده از سوی سازمان مذکور در حریم آثار فرهنگی - تاریخی مذکور در این ماده مبادرت به عملیاتی نماید که سبب تزلزل بنیان آنها شود یا در نتیجه آن عملیات به آثار و بناهای مذکور خرابی یا لطمه وارد آید، علاوه بر رفع آثار تخلف و پرداخت خسارت وارده به حبس از یک تا سه سال محکوم میشود.

ماده 563: هر کس به اراضی و تپه ها و اماکن تاریخی و مذهبی که به ثبت آثار ملی رسیده و مالک خصوصی نداشته باشد تجاوز کند به شش ماه تا دو سال حبس محکوم میشود مشروط بکر آنکه سازمان میراث فرهنگی کشور قبلاً حدود مشخصات این قبیل اماکن و مناطق را در محل تعیین و علامت گذاری کرده باشد.

قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی گردشگری مصوب سال 1382

ماده 3: شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری به رئیس جمهوری یا معاون اول رئیس جمهور و عضویت رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و وزرای امور خارجه، مسکن و شهر سازی، راه و ترابری کشور، فرهنگ و ارشاد

اسلامی، علوم تحقیقات و فن آوری، امور اقتصادی و دارایی و آموزش و پرورش و روسای سازمان های مدیریت و برنامه ریزی کشور، صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران.

تبصره 2: کلیه وزارت خانه ها، سازمان ها، نهادها، شرکت ها و موسسات دولتی، شهرداری ها و کلیه دستگاه های که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است در حدود وظایف قانونی خود موظف به اجرای مصوبات این شورای عالی هستند.

باغ دولت آباد

این باغ با مساحتی بالغ بر 41111 مترمربع از مشهورترین و زیباترین باغ های دوران زندیه است که در زمان کریم خان زند ساخته شده است. شاخص اصلی این باغ بادگیر هشت ضلعی مرتفع آن با ارتفاع 8/33 متر بلندترین بادگیر جهان شناخته شده است و باعث میشود باد در هر جهت به راحتی و به سرعت به قسمت زیرین هدایت شود، از سوی دیگر در زیر این بادگیر حوضی قرار دارد به طوری که با وزیدن باد به سطح آب حوض، هوای خنکی را در داخل بنا ایجاد می کند (جواهریان، 1383، ص 109)

این باغ مجموعه ای از چندین عمارت اصلی شامل: عمارت هشتی (کوشک اصلی) شامل: حوضخانه و بادگیر، کاله فرنگی، بهشت آئین (عمارت سردر) و تالار آئینه، سردر جنوبی و عمارت فرعی همچون اصطبل بزرگ، ابنیه فرعی و خدماتی، آب انبار، آبدار خانه، شربت خانه، آشپزخانه و تاسیسات چاه و منبع آب با گاورور می باشد و از طرف جنوب با راهرویی به محوطه زیر بادگیر ارتباط دارد. عمارت سردر (مرز مشترک دو باغ اندرونی و بیرونی) اصلی ترین عمارت باغ بهشت آئین به شمار می آید که دو طبقه بود و زیر خان آن از یک سردر، هشتی و یک اتاق بزرگ و چند اتاق کوچک و چند راهرو تشکیل شده است (همان، 1383، ص 11)

مسائل مربوط به حریم باغ دولت آباد

در کتاب مولف جامع جامع جعفری که پیرامون گسترگی ابرسانی به باغ از طریق قنات اساره شده نشان دهنده وجود اراضی کشاورزی در اطراف باغ دولت آباد بوده که به دلیل تغییر کاربری این اراضی تبدیل به منزل مسکونی شده که خود خطر ساز و عامل به وجود آمدن آسیب های زیادی خواهد شد. تغییرات کاربری زمین های اطراف منجر به ساخت و ساز شده که علاوه بر مسائل کنترل ارتفاع مسئله نماهای غیر همگون را به وجود آورده است، همچنین تغییر کاربری اراضی منجر به تفکیک اراضی و از بین رفتن توده اطراف باغ شده است.

مسئله مهم دیگر که خطر جدی برای این باغ جهانی به شمار می آید وجود پلاک مسکونی بلافاصل باغ است وجود حدود 23 پلاک مسکونی با قدمت 30 سال و متعلق به دوره پهلوی در پلاک به فصل ان علاوه بر خطر آسیب برای جداره پشت بادگیر و باغ و فرسوده شده منازل مسائل رعایت نوسازی و ساخت و ساز را به وجود می آورد که عدم وجود منع قانونی جدی میتواند آسیب های جبران ناپذیری را برای باغ به وجود آورد.

بررسی نقض های قوانین حریم باغ دولت آباد

1- تخلف در ساخت و ساز خلاف قانون در پلاک بلافاصل باغ

همان گونه که ذکر شد شاخص اصلی این باغ بادگیر هشت ضلعی مرتفع آن با ارتفاع 8/33 متر است که بلندترین بادگیر جهان شناخته شده است که در پلاک بلافاصل این باغ ساخت و ساز غیر مجاز صورت گرفته است. هر چند طبق بند 12 ماده 3 اساسنامه سازمان میراث فرهنگی تعیین حریم آثار تاریخی از جمله وظایف سازمان میراث فرهنگی به شمار می رود اما عدم آگاهی و دید اشتباه مردم نسبت به مسئله حریم آثار تاریخی و فرهنگی و

حفظ ارزش ها و شیوه حفاظت نه عامل محدودیت و مانع نیز خودعاملی برای تخلف و ساخت وساز غیر قانونی از جانب مردم می شود. همه پلاک های بلافصل باغ دولت آباد در ضلع شرقی متعلق ب هدوره پهلوی و تقریباً 30 سال ساخت هستند و در واقع تنها ضلع از باغ که متصل به بنا میباشد است هرچند کنترل ها و گشت های یگان حفاظت میراث فرهنگی مانع از تخلف ساخت وساز میشود اما به دلیل عدم تملک توسط سازمان میراث فرهنگی و فرسوده شدن بناها مردم تمایل به ساخت وساز دارند که باعث ایجاد تخلف در این زمینه می شود.

تصویر 1- ساخت وساز در حریم بلافصل باغ دولت آباد (ماخذ:نگارنده، 1395)

2- عدم رعایت طراحی نما و تغییر کاربری و آسیب به منظر باغ

به نظر می رسد حرایم اطراف آثار تاریخی باید جهت حفظ یکنواختی و یکدستی فضا در طراحی نماها از قوانین و ضوابط خاصی پیروی کنند که البته گاهی دیده می شود که با وجود اینکه بنا طرح مصوب داشته به صورت متفاوتی ساخته شده است. در ضلع غربی باغ دولت آباد کشاورزی بوده که به مرور زمان با تغییر کاربری چهره ای متفاوت به خود گرفته است.

تصویر 2- بادگیر باغ دولت آباد در سال 1386 و
نمای اطراف (ماخذ ارشیو مرکز اسناد میراث فرهنگی یزد، 1382)

تصویر 3-نمای ضلع غربی باغ دولت آباد: تغییر کاربری زمین های کشاورزی (ماخذ: نگارنده، 1395)
3- عدم رعایت ضوابط ارتفاعی حریم منظر

یکی از مهمترین نقض های قوانین هر حریم میتواند عدم رعایت ضوابط ارتفاعی باشد که به دلیل ناهماهنگی سازمان های مختلف رخ می دهد. قبول نکردن قوانین وضوابط سازمان متولی میراث فرهنگی از سوی سازمان ها وارگان های دیگر مشکل اصلی این سازمان است که به دلیل برآورده نشدن ضابطه های حریم و طرح های آن است. یکی از مهمترین علل برآورده نشدن خواسته هایی که از حریم می رود مسئولین امور هستند که هنوز وجود آثار تاریخی و فرهنگی در شهرها ارزش آن آثار و لزوم بقای آن ها را باور نکرده اند (پژوهش های بنیادی دفتر فنی، 1381، ص 257)

نمونه بارز آن در حریم باغ دولت آباد در چند مورد ارتفاع های غیر مجاز دیده می شود.

راهکاری پیشنهادی

جایگاه سازمان میراث فرهنگی به عنوان متولی قانونی تعیین حریم باید به گونه ای باشد تا دیگر ارگانها خلاف نظر این سازمان عمل نکنند بلکه عاملی برای اجرای بهتر و حفظ آثار تاریخی باشند.

همچنین با ایجاد هماهنگی کامل شورای عالی معماری و شهرسازی به عنوان دستگاه اجرایی سیاست گذار یافت مسکونی شهری و مصوبات سازمان میراث فرهنگی کشور به عنوان دستگاه اجرایی سیاست گذار ناظر و مجری حفاظت از بناها محوطه ها بافت ها و اماکن فرهنگی-تاریخی می تواند نقش بسیار مهمی در حفاظت از میراث فرهنگی کشور ایفا کند (صمدی، 1382، ص 173) همچنین با در نظر گرفتن شرایط تضمینی اجرای طرح مصوب مانع از اجرای سلیقه ای و دگرگونی طرح های مصوب جلوگیری شود.

در کنار بسیاری از قوانین و مقررات سازمان میراث فرهنگی که به نظر می رسد باید اصلاح و عاری از هرگونه ابهام شوند قانون تملک پلاک های بلافصل آثار تاریخی و به خصوص آثار جهانی حیاتی تر و ضروری تر به نظر می رسد چراکه هرگونه تخلف و یا آسیب به پلاک های بلافصل می تواند حریم کیفی اثر و انسجام و بافت دانه های اطراف را تخریب کند و عواقبی مانند خارج شدن از فهرست یونسکو را در برداشته باشد بنابراین بهترین راه ضمن بازنگری در مورد ضوابط و الزامات تملک پلاک های بلافصل با اختصاص بودجه مناسب راه را برای حفاظت آثار وابسته تاریخی هموار کرد.

نتیجه گیری

تعیین حریم آثار تاریخی و حساسیت بر شیوه تعیین حریم و تنظیم قانون در آن برای حفظ و حراست بهتر آثار تاریخی است که ضامن حفاظت قانونی از اثر است. پس با توجه به اهمیت این امر و بررسی های به عمل آمده به نظر می رسد با برطرف نمودن علل قانونی و هماهنگی ارگان های مربوط و وزن قانون در خصوص تغییر کاربری اراضی وابسته به باغ و تفکیک توده های اطراف آن و اختصاص بودجه جهت در اختیار گرفتن پلاک های بلافصل اثر و اتخاذ شرایط تضمینی در خصوص اجرای صرفا طرح های مصوب باغ جهانی دولت اباد بتوان آسیب های وارده بر حریم باغ را برطرف و بستر محیطی اثر را حفظ و از آسیب رساندن به آن جلوگیری کرد.

مراجع

- [1] قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب سال 1367.
- [2] توسلی، م. اصول و روش های طراحی شهری و فضاهای مسکونی ایران جلد دوم، انتشارات تهران، 1367.
- [3] دهخدا، ع. لغت نامه دهخدا، دانشگاه تهران، 1373.
- [4] حبیبی، ک. مشکینی، ا. بهسازی و نوسازی بافت های کهن شهری، انتشارات دانشگاه کردستان، 1386.
- [5] صفایی، ح. اشخاص و اموال دوره حقوق مدنی جلد اول، انتشارات بنیاد حقوقی میزان، 1389.
- [6] فلامکی، م. حریم گذاری بر ثروت فرهنگی، انتشارات موسسه علمی و فرهنگی فضا، 1384.
- [18] صمدی، ی. میراث فرهنگی در حقوق داخلی جلد 1، انتشارات و تولیدات فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، 1382.
- [11] مرادی، ا. محمد حسن، ا. دوازده درس مرمت، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، انتشارات تهران، 1389.
- [12] ICCROM, the ICCROM Position Paper of Advisory Bodies, World Heritage Center and Other Programmers and Conservation. In UNESCO, World Heritage Paper No.25; World Heritage and Buffer Zones. UNESCO World Heritage Center. 2009.
- [13] احمدی، ب. تحلیل موانع، تحقق ضوابط ارتفاعی حریم منظری در بافت های تاریخی، اولین همایش ملی جغرافیا شهرسازی و توسعه پایدار، تهران، 1393.
- [14] مجموعه پژوهش های بنیادی دفتر فنی، ویژگی های تعیین حریم آثار تاریخی در ایران. گروه پژوهش های دفتر فنی معاونت حفظ و احیاء، 1381.
- [15] International Conference on Conservation, "Krakow2000" The Charter of Krakow 2000, rinciples for conservation and restoration of built heritage ,2000.
- [16] WHC, Vienna Memorandu- international conference "World Heritage and ontemporary Architecture Managing the Historic Urban Landscape" ,2005.
- [17] XI'AN Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas Adopted in Xi'an, China, by the 15th General Assembly of ICOMOS on 21 October 2005 ,2005.
- [18] قانون مدنی مصوب سال 1307.
- [19] قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب سال 1375.
- [20] قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب سال 1382.

کنفرانس پژوهش های معماری و شهرسازی اسلامی و تاریخی ایران

Research Conference Architecture and Urbanism Islamic history of Iran

[21] جواهریان، ف. باغ های ایرانی حکمت کهن منظر جدید، انتشارات موزه هنرهای معاصر تهران و موسسه توسعه هنرهای تجسمی، 1383.